

15. Сасов О. В. Кримінально-правова охорона лісу : автореф. дис. на здоб. наук. ступеня канд. юрид. наук за спец. : 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія ; кримінально-виконавче право». – Київ, 2002. – 18 с.
16. Шварц Х. Ответственность за незаконную порубку леса усилить / Х. Шварц, Ю. Тютюкин // Радянське право. – 1966. – № 12. – С. 65-68.
17. Шемшученко Ю. С. Юридическая ответственность в области охраны окружающей среды / Ю. С. Шемшученко, В. Л. Мунтян, Б. Г. Розовский. – К. : Наукова думка, 1978. – 280 с.
18. Гавриш С. Б. Уголовная ответственность за незаконную порубку леса : дис. ...канд. юрид. наук / С. Б. Гавриш. – Х., 1980. – 216 с.
19. Прохоров Л. А. Уголовное право: [учебник] / Л. А. Прохоров, М. Л. Прохорова. – М. : Юристъ, 1999. – 208 с.
20. Кригер Г. А. Квалификация хищений социалистического имущества / Г. А. Кригер. – Изд. 2-е. – М. : Юридическая литература, 1979. – 584 с.
21. Крассов О. Ответственность за незаконную порубку и повреждение деревьев и кустарников / О. Крассов // Советская юстиция. – 1989. – № 2. – С. 8-10.
22. Мельник П. Кримінально-правова відповідальність за незаконну порубку лісу : окремі питання / П. Мельник // Право України. – 2001. – № 6. – С. 84-87.

УДК 340.0 (477) : 343.82

ФУНКЦІЇ КРИМІНАЛЬНОГО ПОКАРАННЯ: ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Осауленко А.О.,
к.ю.н., доцент, доцент кафедри теорії держави та права
Національна академія внутрішніх справ

У статті досліджено функції кримінального покарання з позиції загальної теорії держави та права, сформульоване власне бачення відповідної категорії як складової частини загально-соціальних та спеціально-юридичних функцій права. Проведено порівняння функцій покарання з функціями юридичної відповідальності та метою покарання.

Ключові слова: функції права, покарання, функції кримінального покарання, функції юридичної відповідальності, мета покарання, охоронна функція, каральна функція, виховна функція, превентивна функція.

Осауленко А.А. / ФУНКЦИИ УГОЛОВНОГО НАКАЗАНИЯ: ОБЩЕТЕОРЕТИЧЕСКИЙ АСПЕКТ / Национальная академия внутренних дел, Украина

В статье исследованы функции уголовного наказания с позиции общей теории государства и права, сформулировано собственное видение соответствующей категории как составной части общесоциальных и специально-юридических функций права. Совершено сравнение функций наказания с функциями юридической ответственности и целью наказания.

Ключевые слова: функции права, наказание, функции уголовного наказания, функции юридической ответственности, цель наказания, охранная функция, карательная функция, воспитательная функция, превентивная функция.

Osaulenko A.A. / FUNCTIONS OF CRIMINAL JUDGMENT: GENERAL THEORETICAL ASPECTS / National academy for internal affairs, Ukraine

This article investigates the functions of criminal judgment in terms of the general theory of state and law, reflects author's own vision of the appropriate category as a part of the general and social, special and legal functions of law. It is conducted a comparison of the functions of judgment and legal responsibility and the judgment goal. The analysis of receptors of legal judgment functions in close correlation with the effects of such influence is made as the judgment function leads to a specific changes-results affecting on specific object. Protective, punitive, educational and preventive functions of criminal judgment are characterized. Protective function of criminal judgment is considered as a means of self-protection of society, which is expressed primarily in the implementation of the legal measures complex directed to the protection of society against new criminal offenses by prisoners. Punitive function of the criminal judgment is expressed in restricting the rights and freedoms of prisoners and means the impact on the minds of citizens in general and prisoners in particular. The author points out an effective social and educational work in conjunction with other means of emendation and re-socialization form the basis for educational function of judgment. Attention is focused on the fact that one of the purposes of criminal judgment is to prevent new crimes as by convicts and others (warning function of criminal judgment).

Key words: functions of law, judgment, functions of criminal judgment, functions of legal responsibility, the judgment goal, protective function, punitive function, educational function, preventive function.

Реалізація принципів кримінально-виконавчого законодавства, забезпечення ефективності процесу виправлення і ресоціалізації засуджених за допомогою закріплених в законодавстві засобів у значній мірі сприятиме забезпеченню здійснення в повному обсязі функцій кримінального покарання, які на сучасному етапі розвитку національної юридичної науки досліджені поки що недостатньо. Одночасно доцільно зазначити, що ті автори, які досліджували проблеми функцій покарання, здійснювали їх аналіз, як правило, з точки зору галузевих юридичних наук.

Метою статті є дослідження функцій кримінальних покарань з позиції, насамперед, загальної теорії держави та права.

Необхідно зазначити, що покарання як соціально-правовий інститут виконує певні функції, обумовлені притаманними йому властивостями [1, с. 12-13]. Актуальність статті полягає у тому, що без загальнотеоретичної розробки проблем функцій покарання важко зрозуміти механізм

впливу конкретного покарання на негативні соціальні процеси і явища, які протікають в громадянському суспільстві, його вплив на окремі категорії громадян, формування їх правових уявлень, визначити основні і найбільш ефективні методи впливу конкретного покарання на правовмірну поведінку суб'єктів права. Іншими словами, не можна в повній мірі зрозуміти взаємозв'язок таких явищ, як покарання – засуджений – громадянське суспільство. В сучасний період в більшості досліджень з кримінального, кримінально-виконавчого права, психології і педагогіки вивчаються тільки два ланцюги вищезазваної системи: покарання – засуджений. Об'єднання в єдину систему дослідження всіх трьох ланок цього ланцюга, врахування сукупності факторів опосередкованого впливу покарання на суспільство дозволить як громадянському суспільству, так і державі більш цілеспрямовано направляти розвиток кримінальної, кримінально-виконавчої та пенітенціарної політики, вдосконалювати галузі законодавства, які регу-

люють боротьбу зі злочинністю з урахуванням впливу на неї різноманітних соціальних факторів.

Виявлення змісту функцій покарання передбачає використання методу структурного аналізу, який дозволяє глибше усвідомити це складне соціальне явище, розкрити його статичні та динамічні характеристики.

Під функціями покарання в сучасній літературі розуміють здатність цього правового інституту виконувати певну роль в рамках системи суспільних відносин, акумулювати певні види людської діяльності, впливати на суспільні процеси в позитивному напрямі, стабілізуючи їх та сприяючи їх розвитку [2, с. 53].

Покарання виступає в якості одного з найбільш важливих інструментів реалізації кримінальної та кримінально-виконавчої політики української держави (зокрема пенітенціарної). Вбачається необхідним визнати необґрунтованим думку про те, що функції покарання окремими авторами ототожнюються з функціями юридичної відповідальності та з метою кримінального покарання. На нашу думку, функція покарання є лише складовою частиною функції юридичної відповідальності, оскільки виконання кримінального покарання, яке призначене правопорушнику, є лише однією із стадій юридичної відповідальності [3, с. 604]. Вбачається, що спрощеною є і позиція щодо співпадіння функцій покарання з його метою. З цього приводу З.А. Астеміров справедливо писав, що від цілей покарання необхідно відрізнити його функції, за допомогою яких вирішуються окремі завдання, досягаються проміжні результати на шляху досягнення цілей [4, с. 79]. На підставі цього можна дійти висновку, що мета покарання за своєю сутністю відображає бажаний результат, який повинен бути забезпечений при застосуванні покарання, а функції покарання в своїй сукупності складають механізм її досягнення. Адже в соціальних функціях покарання проявляються основні напрямки здійснення кримінальної, кримінально-виконавчої та пенітенціарної політики нашої держави, в кожній із яких, в свою чергу, реалізуються окремі його цілі. Відповідно, мета покарання відіграє підлеглу роль по відношенню до його соціальних функцій. При цьому, виділяючи функції кримінального покарання і розглядаючи їх в загальній формі, ми можемо говорити про шляхи досягнення поставленої мети. Конкретизація шляхів досягнення поставленої мети можлива лише при розгляді кожного кримінально-правового засобу окремо чи в їх групах, що дозволить виявити механізм їх прояву, їхню ефективність та ті напрями, за якими доцільно здійснювати удосконалення правових засобів цієї діяльності.

Вбачається, що самостійним є питання про співвідношення соціальних функцій покарання і функцій відповідних галузей права, що регулюють боротьбу зі злочинністю (кримінальне та кримінально-виконавче право). Вирішення цього питання, на нашу думку, є можливим крізь призму розгляду функцій права взагалі та його окремих галузей. Загальнотеоретичним проблемам функцій права значну увагу в своїх дослідженнях присвятив Т.Н. Радько [5]. Саме на підставі його розробок продовжуються дослідження функцій права не тільки на загальнотеоретичному рівні, але й на рівні окремих галузевих юридичних наук, зокрема кримінально-виконавчого права. Всі функції права Т.Н. Радько поділив на загально-соціальні і спеціально-юридичні [5, с. 9-11].

Зазначені функції права, які притаманні праву в цілому, одночасно опосередковуються в окремих галузях права, включаючи галузі, що входять до кримінально-правового комплексу з урахуванням специфіки суспільних відносин. В свій час С.С. Алексєєв вірно відзначав, що кожній галузі права притаманні свої власні функції права, які відображають специфіку окремої галузі [6, с. 122]. Враховуючи те, що кримінальне покарання є інститутом кримінального та кримінально-виконавчого права, окремі функції покарання неминуче повинні співпадати з функціями цих галузей

права, адже вони регулюють суспільні відносини, які виникають в сфері призначення та виконання кримінального покарання [7, с. 9]. Серед функцій зазначених галузей права важливе місце займає охоронна функція [8, с. 24–25].

Стосовно функцій кримінально-виконавчого (виправно-трудоного) права потрібно зазначити, що функціям цієї галузі права значну увагу в своїх дослідженнях приділив М.П. Мелентьєв. З урахуванням специфіки кримінально-виконавчого (виправно-трудоного) права до загально-соціальних функцій зазначеної галузі права автор відніс:

а) функцію вираження, закріплення і реалізації кримінально-виконавчої (виправно-трудової) політики держави;
б) функцію вираження і реалізації соціальної політики в процесі виправлення засуджених [9, с. 12].

При цьому ми підтримуємо думку М.П. Мелентьєва про те, що кримінально-виконавча політика є складовою єдиної політики в сфері боротьби зі злочинністю. Закріплюється і реалізується вона засобами кримінально-виконавчого права, які є знаряддям кримінально-виконавчої політики [9, с.13], виражають соціально-політичну сутність кримінально-виконавчого права та суттєво впливають на зміст і реалізацію функцій відповідної галузі права [9, с. 18].

При розгляді функцій вираження і реалізації соціальної політики в процесі виправлення та ресоціалізації засуджених доцільно підкреслити, що зміст сучасного кримінально-виконавчого законодавства в значній мірі відтворює «стандарти соціальної поведінки» відповідних вимог сучасного цивілізованого способу життя, сприяє їх втіленню в процес відбування покарання, а також забезпечує їх дотримання та виконання, що в подальшому сприяє ресоціалізації та соціальній адаптації осіб, які звільнені від відбування покарання. Тому дослідження зазначеної функції кримінально-виконавчого права ставить перед сучасною юридичною наукою наступні завдання:

1) необхідність подальшої розробки шляхів, способів, типів соціального та правового регулювання процесу виправлення та ресоціалізації засуджених, створення ефективного правового режиму регулювання з гнучким використанням правових обмежень та правових стимулів;

2) визначення методів та способів закріплення в нормах кримінально-виконавчого права основних положень психолого-педагогічного процесу виправлення і ресоціалізації засуджених до позбавлення волі;

3) подальша розробка проблеми співвідношення правової, кримінальної, кримінально-виконавчої та пенітенціарної політики нашої держави;

4) дослідження практики ресоціалізації та соціальної адаптації осіб, звільнених з місць позбавлення волі та визначення місця і ролі цієї категорії громадян в процесі становлення та подальшого розвитку громадянського суспільства.

Разом з тим з урахуванням мети дослідження нам потрібно чітко сформулювати власне бачення системи соціальних функцій кримінального покарання, що входять в якості складових частин в загальну систему соціальних та спеціально-юридичних функцій не тільки кримінально-виконавчого, але і кримінального права, чим, зокрема, обумовлена єдність цілей покарання та кримінально-виконавчого законодавства. Одночасно необхідно визначитись із соціальною роллю покарання та його місцем серед інститутів громадянського суспільства.

В юридичній літературі існують різні підходи щодо визначення функцій покарання. Обсяг дослідження не дозволяє проаналізувати існуючі підходи щодо розподілу функцій покарання за окремими видами. Ми виділяємо охоронну, каральну, виховну та превентивну функції покарання. Перераховані функції є притаманними для всіх видів кримінальних покарань, вони доповнюють одна одну, тісно взаємопов'язані між собою, а в деяких випадках має місце їх взаємопроникнення.

При розгляді соціальних функцій покарання необхідно виходити з того, що вони є неперсоніфікованими, тобто вони впливають не тільки на конкретну особу, яка скоїла злочин, але і побічно впливають на його найближче соціальне оточення, окремі групи осіб, на громадянське суспільство в цілому. Вбачається, що саме такий підхід до аналізу функцій покарання може служити передумовою до їх всебічного дослідження.

Одночасно необхідно відзначити, що аналіз і виявлення об'єктів впливу функцій покарання необхідно здійснювати у взаємозв'язку з наслідками такого впливу, оскільки впливаючи на певний об'єкт, функція покарання призводить до конкретних змін-результатів. Необхідно погодитись з ученими, які вважають, що результат такого впливу, як і впливу права в цілому може бути як загально-соціальним так і спеціально-юридичним [10, с. 9].

Охоронна (захисна) функція кримінального покарання впливає із завдань, закріплених в ч. 1 ст. 1 КК України, де прямо вказано на правове забезпечення охорони прав і свобод людини і громадянина, власності, і громадської безпеки, довілля, конституційного устрою України від злочинних посягань, забезпечення миру і безпеки людства. При цьому вбачається, що зазначену функцію покарання можна розглядати в якості засобу самозахисту суспільства, який виражається перш за все в реалізації комплексу правових заходів, передбачених як кримінальним, так і кримінально-виконавчим законодавством, які направлені на охорону суспільства від нових злочинних посягань з боку засуджених. Таким чином, охороняючи взяті під охорону кримінальним законом найбільш важливі суспільні відносини, держава вирішує питання охорони шляхом визначення не тільки того, які суспільно небезпечні діяння є злочинами, але і визначає вид покарання, який підлягає застосуванню до осіб, що вчинили злочин.

Охоронна (захисна) функція покарання за своїм соціальним призначенням межує з каральною функцією покарання, однак перша функція не може в повній мірі виразити специфіку карального впливу покарання. Саме реалізуючи функцію конкретизації кримінально-правової кари на підставі норм кримінально-виконавчого права, забезпечується каральна функція покарання, яка виражається в певних (а при позбавленні волі в досить значних) правообмеженнях прав і свобод засуджених, включаючи особисті, політичні, економічні та культурні права засуджених [11] та наділенні засуджених спеціальними обов'язками. В результаті впливу каральної функції, покарання суттєво звужує правовий статус конкретного громадянина.

Крім правообмежень, на нашу думку, існує ще один об'єкт впливу каральної функції покарання – свідомість громадян взагалі, правова свідомість засудженого зокрема. Адже каральна функція разом з конкретними правообмеженнями несе в собі і осуд винуватого, виразом якого є вирок суду. Якщо такий вирок є обґрунтованим та справедливим, то він повинен отримати схвалення і підтримку з боку всього громадянського суспільства. Саме вироком суду осуджується як саме суспільно небезпечне діяння, так і особа, яка його вчинила. Осудження винуватого може призводити до моральних страждань, сутність яких визначається суб'єктивним сприйняттям конкретною особою правообмежень об'єктивного характеру, що супроводжує цей осуд. Однак, як і будь-яке суб'єктивне, воно може бути, а може і бути відсутнім, адже одна і та ж за змістом і обсягом кара може одними засудженими сприйматись як нестерпний біль, страждання, а іншими – як незначна неприємність [12, с. 49]. Таким чином, не тільки суспільні відносини, але і свідомість суб'єкта виступає об'єктом впливу каральної функції покарання.

Виховна функція покарання законодавцем визначена як виправлення (ч. 2 ст. 50 КК України) та ресоціалізація (ч. 1 ст. 1 КВК України) засуджених. Із зазначених юри-

дичних норм об'єктивно впливає виховна спрямованість кримінального покарання та його виховна функція, яка має складний механізм реалізації. Усвідомлення цього вимагає перш за все визначення об'єктів і основних напрямів впливу зазначеної функції покарання. Для більш точного з'ясування об'єктів її впливу необхідно звернутись до теоретичної моделі структури особи. Вчені в такій структурі виділяють декілька груп ознак: соціально-демографічні; кримінально-правові; соціальні прояви в різних сферах життєдіяльності; моральні властивості; психологічні і біологічні характеристики; потребно-мотиваційну сферу; ціннісно-нормативну характеристику свідомості [13, с. 280-281]. Вбачається, що із перерахованих груп ознак доцільно виділити психологічні ознаки, потребно-мотиваційні, ціннісно-мотиваційні ознаки, оскільки саме ці компоненти виступають в якості об'єктів впливу виховної функції покарання.

Як і за реалізації охоронної (захисної) функції об'єктів виховного впливу декілька. Це, перш за все, спеціальний об'єкт – особи, які вчинили злочин і відбувають покарання. Іншим самостійним об'єктом виховного впливу покарання є нестійкі громадяни для яких найбільш характерною правомірною поведінкою є маргінальна. Третім об'єктом впливу виховної функції покарання є правослужняні громадяни з досить високим рівнем правової свідомості та правової культури, які свідомо дотримуються встановлених правових приписів. Результат реалізації виховної функції покарання виражається у формуванні правової свідомості та культури для осіб з явною криміногенною спрямованістю поведінки та підвищенні цих компонентів для другої і третьої категорій громадян. Вбачається, що саме по мірі розвитку і вдосконалення громадянського суспільства кількість громадян другої і особливо третьої категорій буде постійно зростати, а рецидивна злочинність в суспільстві і державі буде поступово знижуватись.

На підставі викладеного, можна дійти висновку, що виховній функції покарання притаманна багатооб'єктність виховного впливу, що, в свою чергу, визначає її спрямованість. Залежно від спрямованості поведінки, правової свідомості та правової культури громадян відповідно можна виділити три групи суб'єктів виховного впливу:

- а) особи, які вчинили злочин, засуджені і відбувають кримінальне покарання;
- б) соціально нестійкі громадяни, для яких правомірною поведінкою є характерною переважно в маргінальній формі;
- в) громадяни, які свідомо дотримуються вимог правових приписів.

З урахуванням існуючих проблем в процесі становлення і розвитку громадянського суспільства, нас насамперед цікавить перша група громадян, в поведінці яких найбільш яскраво проявляється антисуспільна спрямованість дій. Для цієї категорії громадян виховна функція покарання є одним із засобів формування потребно-мотиваційної сфери (в даному випадку не маються на увазі природні потреби в їжі, сні, репродукції). Виховна функція по відношенню до цієї категорії громадян покликана витіснити чи нейтралізувати егоїстичні, насильно-егоїстичні, легковажні, безвідповідальні, корисно-егоїстичні та інші негативні мотиви протиправної поведінки. При цьому зазначена функція покликана сформуванню чи виправити ціннісно-мотиваційну характеристику свідомості. В наукових дослідженнях підкреслювалось, що у злочинців чи у потенційних злочинців найбільш спотвореним є такий елемент правосвідомості, як відношення до виконання правових приписів. Впливаючи на ціннісно-нормативну характеристику свідомості, виховна функція покарання повинна виправляти правосвідомість засудженого, формувати систему його правових і моральних цінностей і підвищувати рівень правової свідомості та культури.

Кримінальне покарання як комплекс правообмежувальних та правоустановчих заходів, в яких виражається

кара, повинно виховувати засуджених, оскільки ці заходи являють собою модель як забороненої так і належної поведінки. Тому покарання, яке виконується, виховує не тільки дисципліну стримування, але і свідомого дотримання, виконання та використання права, загальносоціальних правил поведінки. Таким чином, покарання, яке виконується, примушує засудженого до суспільно корисної поведінки. При цьому об'єктом виховного впливу виступає індивідуальна правосвідомість засудженого і перш за все такі її структурні елементи як знання права, відношення до нього і готовність діяти у відповідності з правовими приписами.

Викладене про результати впливу виховної функції покарання – це ідеал, який не завжди може відповідати реальній дійсності. На практиці виконання покарань виховну функцію покарання не можна переоцінювати, оскільки її можливості є досить обмеженими. Тому не випадково в окремих дослідженнях деяких авторів спостерігається певний песимізм з приводу можливостей пенітенціарних установ, щодо виправлення та виховання засуджених [14, с. 138]. Окремі автори не тільки сумніваються щодо реальності функцій виправлення і виховання, але і категорично заперечують таку можливість [15, с. 93].

Вбачається, що правообмеження, кара, яка застосовується до засуджених, створюють лише передумови для організації виховного процесу в пенітенціарних установах, а завдання виправлення та ресоціалізації засуджених вони вирішити не можуть.

З цієї метою законодавець при виконанні покарань, скажімо, у вигляді позбавлення волі у ст. 124 КВК України визначив основні напрямки, форми і методи соціально-виховної роботи із цією категорією засуджених [16, с. 415]. Саме ефективна соціально-виховна робота у поєднанні з іншими засобами виправлення та ресоціалізації, які повинні гнучко застосовуватись в пенітенціарних установах з урахуванням особистості засудженого, характеру, ступеня суспільної небезпеки і мотивів вчиненого злочину та по-

ведінки засудженого під час відбування покарання, повинні позитивно вплинути на реалізацію виховної функції покарання.

Не менш важливою, в порівнянні з попередніми, є превентивна (попереджувальна) функція кримінального покарання. Превентивний (попереджувальний) характер покарання закріплений в ч. 2 ст. 50 КК України та ч. 1 ст. 1 КВК України, в яких зазначено, що однією із цілей кримінального покарання є запобігання вчиненню нових злочинів як засудженими, так і іншими особами.

З цього приводу варто погодитись з Н.А. Беляєвим, що кримінальне покарання саме по собі не може привести до ліквідації чи хоча б зниження злочинності, оскільки воно є реакцією держави на вже вчинений злочин і тому лише в незначній мірі впливає на причини, що породжують злочинність. Саме тому покарання розглядається як додатковий, а не головний засіб боротьби зі злочинністю. Разом з тим, вбачається, що покарання відіграє значну загально-превентивну роль, адже досить важко уявити, яким би був рівень злочинності в нашій країні, якби не існувало заходів покарання.

Окремі представники різних галузей юридичних наук досить переконливо доводять, що превентивний вплив полягає не тільки в загрозі покарання, але і встановленні обов'язків належної поведінки.

Вбачається, що викладені положення повинні сприяти подальшим науковим розробкам сутності кримінальних покарань, включаючи їх соціальне призначення та функції. Адже цілком очевидним є те, що громадянське суспільство є вкрай зацікавленим в зниженні злочинності (зокрема рецидивної), в поверненні в суспільство після відбування кримінальних покарань законослухняних громадян, а цього можна досягти спільними зусиллями не тільки адміністрації пенітенціарних установ, інших державних органів, але й участі у процесі виправлення та ресоціалізації всіх інститутів громадянського суспільства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Віктимологічні засади боротьби зі злочинами, що вчиняються в установах виконання покарань України : [навч. посіб. для студ. юрид. навч. закл. / за заг. ред. О. М. Джузи та В. В. Коваленка]. – Хмельницький : ХмЦНП, 2012. – 172 с.
2. Дровосоков Г. В. Наказание: содержание, функции, цели / Г. В. Дровосоков // Цели уголовного наказания. – Рязань, 1990. – С. 53-56.
3. Общая теория государства и права. Академический курс в 2-х томах / [под ред. Проф. М. Н. Марченко]. – М. : Издательство «Зерцало». – Т. 2: Теория права. – 1998. – 640 с.
4. Астемиров З. А. Проблемы теории уголовной ответственности и наказания / З. А. Астемиров. – Махачкала, 1987. – 128 с.
5. Радько Т. Н. Теоретические и методологические проблемы функций социального права : автореф. дис. на соиск. науч. степ. д-ра. юрид. наук : спец. 12.00.01. «теория и история государства и права ; история политических и правовых учений» / Т. Н. Радько. – М., 1978. – 32 с.
6. Алексеев С. С. Общая теория права : в 2 т. / С. С. Алексеев. – М. : Юрид. лит. – Т. 1. – 1982. – 360 с.
7. Смирнов В. Г. Функции советского уголовного права / В. Г. Смирнов. – М., 1965. – 264 с.
8. Антонюк Н. О. Кримінальна відповідальність за заподіяння майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою : монографія / Н. О. Антонюк. – Л. : ПАІС, 2008. – 216 с.
9. Мелентьев М. П. Функции советского исправительно-трудового права / М. П. Мелентьев. – Рязань, 1984. – 59 с.
10. Торопов А. Н. Восстановительная функция права (вопросы теории и практики) : автореф. дис. на соиск. науч. степ. канд. юрид. наук : спец. 12.00.01. «теория и история государства и права ; история политических и правовых учений» / А. Н. Торопов. – Н. : Новгород, 1998. – 20 с.
11. Осауленко О. І. Конституційні основи формування змісту та системи правового регулювання статусу засуджених до позбавлення волі та їх втілення в законодавстві України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.02 «конституційне право» / О. І. Осауленко. – К., 1997. – 24 с.
12. Дуюнов В. К. Проблемы уголовного наказания в теории, законодательстве и судебной практике / В. К. Дуюнов. – Курск, 2000. – 172 с.
13. Криминология / [под. ред. А. И. Долговой]. – М., 1997. – 546 с.
14. Коробеев А. И. Уголовно-правовая политика / А. И. Коробеев, А. В. Усс, Ю. В. Голик. – Красноярск, 1991. – 136 с.
15. Степанюк А. Ф. Проблемы применения наказаний, порожденные новым Уголовным кодексом Украины : матер. міжнар. наук.-практ. конф. [«Новий Кримінальний кодекс України : Питання застосування і вивчення»], (Харків, 25-26 жовтня 2001 р.). – Х. : Юрінком Інтер, 2002. – С. 92-96.
16. Кримінально-виконавчий кодекс України : Науково-практичний коментар / [за заг. ред. А. Х. Степанюка]. – Х. : ТОВ «Одіссей», 2008. – 560 с.